

Hvad de gamle har fortalt om Johan Skjoldborg.

Ved JENS ROLIGHED, Klim.

Minder om Johan Skjoldborg og Barndoms-hjemmet i Han Herred.

NOGLE AF DE GAMLE, der har kendt Johan Skjoldborg og hans Barndomshjem i Han Herred, fortæller:

Johan Skjoldborgs Fødehjem er et lille Hus, der endnu ligger lunt "bag Hyld og Piles Gem" i Øsløs By lige ved den blaa Fjord. Til Huset hørte et lille Stykke Jord. Derfor kom en Mand derhen for at gøre Plovbed. Naar Pløjningen var forbi, kom han ind for at beværtes, og Skjoldborgs Mor satte paa Bordet, hvad hun havde: Brød, Ost og lidt Rullepølse; nu skulde han da være saa god. "Ja", sagde saa Manden, "er der nøj po æ Burd, a tykkes et, a ka si nøj". Over en saadan Opførsel kunde Skjoldborgs Fader fuld af Harmе bruge sin Ed: "F . . . fløjte mæ !" - Samme Mand havde kørt nogle Tørv hjem for et Par fattige Folk i Byen. Da han var færdig, blev han af Konen budt ind til Kaffe, og han blev ogsaa tilbudt at faa skænket en Dram i. "Ja, nu kan vi si", sagde han, "er æ Kaffe gued, skal a ingenting ha i, er'en mindre gued, vil a godt ha' en halv Dram i". Saa smagte han paa Kaffen: "Jow, lad mæ bare faa en hel Dram i. Lad mæ bare faa den fuld !" - Saaledes blev der tit bragt mørke Skygger ind i smaa Hjem i Skjoldborgs Fødeby.

Men inde i Skomagerhjemmet var der altid Liv og Røre. En Mængde fremmede gæstede Hjemmet, og Skomager Niels Skjoldborg fik dem til at fortælle eller til at synge Viser. Kom der nogen derind, der ikke var ædru, blev "Flasken" gemt bort; men ellers skænkedes der tit en Dram. Naar en Gæst som Søren Madsen havde faaet en Skænk, fyldte han Huset med sin vidunderlige Sang. Tit var det Viser, hvor der skulde fortælles noget mellem Versene, det gjorde Sangen endnu mere tiltrækkende.

Ikke mindre Glæde blev der, naar Joh. Skjoldborgs Farbroder fra Fæggesund kom og lagde den brogede Kalveskindspose paa Bordet; man vidste, at han snart vilde hale Violinen frem af Posen og fylde Hjemmet med den lifligste Musik, han spillede saa herligt, at man næsten skulde tro, den skønne Natur paa Hannæs havde været hans Læremester.

Joh. Skjoldborgs Broder, Skomager Thomas Skjoldborg, var en meget stille Mand; men som var han et ejegodt Menneske. - En Gang imellem kom Skjoldborgs Broder Christian Skjoldborg hjem fra sin Sømandsfærd. Hvor havde han meget eventyrligt at fortælle, den smukke Sømand. Og saa havde han et mærkeligt Apparat med, ved Hjælp af dette kunde man "trække Solen helt ned paa Øsløs Mark". Moderen var tit ængstelig for sin Søn, naar han i Stormvejr maatte færdes ude paa det store Hav; men han forstod at trøste hende: "Naar det blæser, bitte Mor, da har vi det allerbedst, saa sidder vi saa godt nede i Kahytten, saa det skal du aldrig bryde dig om".

Men i den Tid, Joh. Skjoldborg var hjemme i 17 Aars Alderen for at forberede sig til Seminariet, var det ham, der bragte Nyt til Hjemmet. Allerede den Gang skrev han en Mængde Digte og Historier, Skæmt og Alvor, og læste

det op i Hjemmet for dem, der vilde høre. Og det var noget, der havde Tilhøremes Interesse; tit kunde Klokken blive hen ved 2 om Natten, før man brød op. Brudstykker af det læste blev siddende i Hukommelsen. Om Bulbjerg hed det i et Digt:

Jeg staar over Hulbaks Høje,
hvad møder mit øje:
Over brunende Lyng
ser jeg Klitter i Slyng . . .

Og saa følger en Lovprisning af Bjerget, der som en ægyptisk Pyramide hæver sig over det alt sammen, og af Skarreklit, der minder om et Skib, der støt kommer sejlene paa Havet.

Hvem der kun kendte Joh. Skjoldborgs Mor lidt, kunde faa den Tanke, at hun var en forkuet Kvinde. Digteren har tegnet et helt andet Billede af hende i sin Mindebog: Hun var et syngende Menneske med stort Kendskab og Kærlighed til den danske Salmeskat. Og hun har haft sit at give i Arv til Sønnen. (Hendes Salmebog gemmes nu i Skjoldborg-Afdelingen i Aalborg Bibliotek).

Stridsmanden i Joh. Skjoldborg er arvet fra Faderen. Han var en rettænkende og retsindig Mand, der var foran sin Tid. Han strøg sig i det lange Skæg, den ranke Mand, og talte mod Uretten og mod alt aristokratisk; den muntre og diskuterelystne Mand tog vel mod alle i sit Hjem og søgte at glæde dem, der trængte mest dertil.

Det fortælles, at Præsten i Øsløs en Gang havde taget et Par Faar i Hus af Niels Skjoldborgs. Han vilde ikke udlevere dem til Skomageren, uden han vilde betale 1 Krone i Løsesum; men Kronen skulde i Bøssen og gemmes til de fattige. Da tog N. Skjoldborg 50 øre op og gav Præsten, idet han sagde: "Saa lad os to dele Kronen, der er vist ingen, der trænger haardere end vi to".

Lærer Smidt, som Skjoldborg har tegnet et meget smukt Billede af i sin Mindebog, kom en Gang ind til N. Skjoldborg, der var Haarskærer, for at blive klippet. De diskuterede ivrigt om Politik og om Frimenighedspræst Søren Anker-Møller, som Smidt holdt af. Da Smidt var klippet halvt færdig, blev N. Skjoldborg vred og truede med at holde op, saa han kunde gaa halvklippet derfra. "Ja, lad mig saa det", sagde Smidt, "Skammen bliver størst for dig". Saa klippede Skomageren ham alligevel færdig.

22 Aar gammel giftede Johan Skjoldborg sig med en udmærket Kvinde, Lærerinde Dorthea Nielsen. Baade hende og hans senere Hustru, Louise Abent, der overlever ham, har Johan Skjoldborg skildret i sin Mindebog som Kvinder, der har haft stor Betydning for ham. Dorthea Nielsen har Digteren rejst en smuk Mindesten for paa Kollerup Kirkegaard. Foroven ses en flyvende Maage, og forneden staar de jævne Ord: Hun var en trofast Kvinde. Men Dorthea Nielsen var 48 Aar, da hun og Skjoldborg blev gift, og nogle sagde spøgende, at hun var 18 og 30 Aar. Niels Skjoldborg havde sin egen sjove Maade at

berette om det paa. Han sagde: "Det maa være den skinbarlige Kærlighed, der gør det".

*

"Jens Skrædders Jens" og "Sørens Nihls" fortæller:

I sin Hjemstavnsang "A howe godt mi bette Ti" har Skjoldborg nævnt Navnene paa adskillige Personer, der lever endnu i Dag. I Sangen hedder det:

Dæ gjik i Fywesih' vi Knæjt'
aa waajed laandt aa lænng:
Jens Skrædders Jens aa Sørens Nihls
aa oll di ajer Drænng.

Jens Skrædders Jens er pens. Landpost Jens Chr. Andersen (Koldsgaard), der nu sammen med sin Hustru bor i et lille smukt Hus i Hunstrup i Thy. Om sin egen og Johan Skjoldborgs Barndomstid paa Hannæs fortæller han:

"Mit Hjem laa i "Skigaad" (Skippergade) i Øsløs, hvor ogsaa Skjoldborgs Hjem var; i et andet lille Hus var der ogsaa en Dreng: "Sørens Nihls", han blev Skipper og kom til at bo i Løgstør. Vi Drengene havde mange herlige Ture sammen nede ved Fjorden, hvor, som der staar i Sangen, Mads Towdal gik med Glib, "aa Pier han browt æ Krøij". Baade Towdal og Pier (Mortens Per) var vore gode Bekendte. Foruden Fiskerne med deres Baade kom der ogsaa Krejlere, som vi kaldte dem, der med en fladbundet Dæks-Kaag sejlede paa Limfjorden for at hente Varer til Salg hos Høkerne rundt omkring i de smaa Byer langs Fjorden. De hentede Træsko helt nede i Silkeborg-Eggen og Lerkar i de jydskke Egne, hvor man fabrikerede dem. Ved Fjorden var der altid Liv.

Johan Skjoldborg og jeg var lige gamle. Vi gik til Skole sammen hos Lærer Himmelstrup og Lærer Smidt, og vi gik til Præst hos Pastor Lund, en Bror til Frimenighedspræst Rasmus Lund paa Mors. Vi sad efter Dygtighed, og Johan sad altid øverst; han var meget fremmelig i Skolen. Men han var ogsaa ihærdig paa anden Maade. Da Vejlen blev inddæmmet, tog Johan derned i lang Tid for at plante Græs. Han handlede ogsaa med Æg, og han arbejdede meget hos Nørgaard paa Vesløsgaard.

Johan Skjoldborgs Fader, Niels Skjoldborg, var en meget oplyst Mand. Var der noget i de forskellige Foreninger, man skulde have skrevet, var det gerne ham, der gik Bud efter. Folketingsmand Jens Bach kom tit hen til ham for at faa Oplysninger om forskellige Ting, der ikke stod ham klart. I Hjemmet ko m der mange fremmede. Niels Skjoldborg med sit morsomme: "Haa-haah!" havde en egen Evne til sammen med sin stille Hustru at gøre det hyggeligt for alle, og han forstod at faa en Samtale i Gang af den Art, der var Indhold i, og naar en efter hans Skøn var kommet med et særlig godt Indlæg i en Forhandling, kunde han faa hele Forsamlingen til at raabe Hurra for vedkommende.

Johan Skjoldborgs Moder var Skræderpige i sine unge Dage, da gik hun rundt og syede for Folk paa Hannæs. Hun var som Mor en trofast Kvinde i Hjemmet og havde stor Sans for Poesi. Paa det sidste blev hun saaledes, at hun i lang Tid maatte ligge til Sengs uden at kunne tale.

Huset brændte for Skjoldborgs Forældre. Jeg husker, Ilden opstod paa Loftet en tidlig Morgen. Alle maatte

skynde sig ud, og der var ingen Tid til at faa Tøj paa. Men Egnens Folk var gode ved dem og hjalp dem til at faa bygget igen.

Jeg besøgte Johan Skjoldborg, da han var Lærer i Kollerup. Da tænkte han stærkt paa at læse til Præst. Det blev han dog raadet fra af Sognepræsten. Og det var vel heller ikke det, han skulde bruges til."

Sørens Nihls fortæller:

Skipper Niels Sørensen, der i mange Aar boede i Løgstør og døde dér 1940, fortalte:

"Der var mange mærkelige Mennesker derhjemme paa Hannæs. Blandt dem, der boede i vort Nabolag, var der tre, der hed Laj; den ene kaldte de Øster-Laj, den anden Vester-Laj, den tredie kaldte de Laj Horn, fordi han havde boet hos en, der hed Horn. Jeg husker en morsom Mand. Ligesom han sad allerbedst paa Bænken hos os, kunde han springe op og raabe: "Aae Dæwlenmæ endda! Det er de Karter, der kalder paa mig, a skal stræbe og hjem og karte Tow". Eller naar han tog paa at raabe, og vi spurgte: "Hwans er der ved det?" kunde han svare: "Aah, det er den Greb! Kan I ikke høre, hvor den raaber paa mig. A skal hjem og arbejde!".

Mange af dem kom tit i Besøg i Skjoldborgs Hjem, hvor Digterens Far, Niels Skjoldborg, var Skomager og Haarskærer. Endnu flere fremmede kom der i "Vejletiden", da der arbejdedes paa Dæmningen. Niels Skjoldborg havde en dygtig Skomagersvend, saa han tog sig god Tid til at snakke og dis kutere med Gæsterne. Han kunde fortælle morsomt om, hvordan en vilde rykke de hvide Skæg af ham, saa han kunde blive ved at have rødtligt Skæg. Med senere Frimenighedspræst Søren Anker-Møller dis kuterede han bibelske Spørgsmaal. Han hævdede overfor Præsten, at Japanere og Folk i Kina lige saa godt var vor Næste som Folk, der boede nær hos os. Dertil bemærkede Søren Anker-Møller: "Jeg synes nu, man skal først og fremmest være god mod sin Kone". – "Jeg kunde jo have skamferet ham med Saksen", sagde Skomageren senere; han maatte maaske mindes, at han til Tider fordrede mere af sin Kone, end hun under de fattige Forhold var i Stand til at fremtrylle.

Stranden ved "Hollemtaang", der er nævnt i Hjemstavnsangen, var et Sted, hvor Hyrden vogtede Faarene. Kreaturerne blev drevet ud til Kæret ved Vejlen, og en Hyrdedreng skulde saa med ud at passe dem - et Hjem, hvor der var een Ko, skulde sørge for en Vogterdreng til een Dag, hvor der var to Køer, skulde Hyrden vogte i to Dage, o. s. v., saaledes skiftedes Byens Dreng til Hyrdebestillingen. Det er det, Johan Skjoldborg har skildret i "Per Hywers Sommerdag", og de Øsløsboer, der taler til Hyrdedrengen, da han skal af Sted med Kreaturerne, er tegnet meget livagtigt.

Skjoldborgs Forældre havde ogsaa en Ko; men det var ikke let at faa Føden bjerget til den. Som Skjoldborgs Broder Thomas sagde: "Vi havde en Ko; men den gav os ikke Føden; vi maatte døje haardt med at føde den".

Jeg gik i Skole sammen med Johan Skjoldborg. Han var saa fri i sit Væsen, derfor var han ogsaa foran andre, naar vi skulde fortælle noget af Bibelhistorien.

Som Dreng kom Skjoldborg med P. Bonderup, der kørte med Aal over Vejlen og langt østpaa. Johan vilde gerne med paa en saadan Forretningstur. P. Bonderup var mellem dem, der hjalp Skjoldborg med et Pengelaan, saa

han kunde læse paa Ranum Seminarium. Men det var ogsaa ham, der mindede Johan om at faa dem tilbagebetalt snart, at han ikke skulde spærre Vejen for andre, der ogsaa vilde laane.

*

Digterens Fader, Niels Skjoldborg, var en klog og en fremseende Mand, han var en god Far for sine tre Sønner og forstod at hjælpe dem. Han blev paa sine gamle Dage en meget stille og inderligtlevende Mand. En Kvinde, der var i Huset hos den ensomme Mand, hørte til Tider gennem den tynde Væg, at han bad for sine Børn: for Johan, der var Lærer og dansk Forfatter, Christian, der var Lods i Frederikshavn, og Thomas, der var Skomager derhjemme i Byen. Det stille og indadvendte kom ikke mindre frem i Skomagerens sidste Dage, da han maatte hen i en Gaard og blev tilset og passet af kærlige Mennesker.

Faderen, der var en ypperlig Fortæller, har sikkert givet Skjoldborg adskilligt af det Stof, han har behandlet i sin Digtning fra Hannæs. Men Skjoldborg hentede ogsaa Stof fra andre Egne. Engang jeg traf ham, fortalte han meget ivrigt om, hvordan han vilde tage Arbejdsdragt paa og søge Arbejde paa en Herregaard; han vilde staa paa lige Fod med de Mennesker, han skulde skildre, for at faa et sandt Billede frem. Det var derefter, han skrev "Gyldholm".

I Skjoldborgs Digtning er det let at genkende Personer fra Hannæs, baade fra gammel og ny Tid. En af hans betydelige Bøger "Nye Mænd" blev skrevet i Øsløs. I den er mange af Byens Folk meget livagtigt tegnet".

Da Johan Skjoldborg og en Morsingbo var ude i Snestorm ved Juletid.

En af de gamle, der har kendt Skjoldborg og hans Barndomshjem paa Hannæs, fortæller: Skjoldborg havde, til han blev over de 70, et meget godt Helbred; han kunde ogsaa spøgende sige om sit Hjerte: "Det er vel nok en lille fin Maskine, der i over 70 Aar har kunnet sidde derinde og holde det hele i Gang". Lige til det sidste havde Skjoldborg bevaret alle sine Tænder friske og sunde; han troede selv, at det kom af, at han som Dreng tit fandt Vej ind til Moderens Skuffe, hvor han forsynede sig med Rugbrødsskorper; dem gnavede han dygtigt paa for at opnaa at blive lige saa stærk som nogle større Dreng; men derved fik Tænderne en naturlig Motion, saa de kunde bevares kraftige i lang Tid.

Faderen, Niels Skjoldborg, var en munter Mand. Da Fiskerne en Gang kom i Land fra Fjorden, sagde han til dem: "Ja, man kunde jo ønske, at man var et Svin, for et Svin er alle Folk gode ved, mens de har det". - Niels Skjoldborg kunde enkelte Gange, naar han var ude, kigge for dybt i Flasken; der fortælles, at han ved en saadan Lejlighed var taget til Thisted i en af sine Kunders Støvler. Det blev opdaget undervejs. Skomageren maatte af med Støvlerne og foretage Resten af Turen til Fods paa Hosesokker.

Det fromme i Johan Skjoldborgs Sind blev elsket frem af Moderen, den stille og godhjertede Kvinde. Han kunde aldrig glemme de øjne, hun kunde se paa ham med, naar han havde gjort noget, han ikke skulde, "da blev der hedt i

Stuen for en Synder". Paa Mindestenen. over Forældrene paa Øsløs Kirkegaard skrev Digteren Verset:

Ak, Mor, hvad er vel Sønnens Sange?
Kun Blomster paa din Grav.
Men Kærligheden i mit Hjerte
den blomstrer aldrig af.

Mens Johan Skjoldborg var paa Ranum Seminarium, havde han nær sat Livet til, da han i Snestorm vilde gaa hjem til Øsløs for at holde Jul. Han og to Kammerater prøvede at tage Vejen til Fods. Den ene Kammerat var fra Vesløs, den anden fra Flade paa Mors, et Menneske, Skjoldborg delte særlig meget med til hver Dag. De arbejdede sig med stort Besvær over Vejlen. Men Vejret blev værre og værre i den mørke Aften. Snefoget og Kulden var ikke til at staa imod; til sidst sank de udmattede ned i Sneen. Der kunde de let have frosset ihjel. Men det var et stort Held for dem, at den lille Morsingbo var saa tyndt paaklædt; han kunde nemlig ikke holde sig varm, men maatte straks op at spanke rundt for at holde Varmen. Da fik han pludselig øje paa et Lysskær i Snetykningen, han fik de andre to purret op, og nu gik det fremad mod Lyset. Det viste sig, at Lyset kom fra den engelske Ingeniør Stevens' Bolig. Her blev de tre forkomne Mennesker vel modtaget, og de fik Lov at blive der om Natten. Og næste Dag kunde de fortsætte, saa de trods alt naar videre og kommer hjem til Jul.

Johan Skjoldborg som Lærer.

Johan Skjoldborg vil af mange blive mindet som en god Lærer. Man kunde lære meget ved at være sammen med ham, for han var et fint Menneske, og den Rigdom, han havde af gode Tanker, strøede han ud af med gavmild Haand til hvem, der vilde tage imod. Men han var ogsaa en god Lærer for dem, der gik i Skole hos ham. En af dem, der havde gaaet i Aftenskole hos ham og var blevet grebet af hans vækkende Tale, klagede over, at der var alt for faa, der brød sig om at være med i det, de var blevet optaget af. Skjoldborg mindede da Eleven om, at det var ikke de mange eller faa, det kom an paa, Jesus fra Nazareth begyndte med kun ganske faa.

Ogsaa for Børn har han været en god Lærer. Han var ikke et Menneske uden Fejl, og hans Ska vanker var til Tider let at se. Men Børnene holdt af Skjoldborg. En, der har gaaet i Skole hos ham i Kollerup, siger: "Han var endda et skønt Menneske. Der blev Liv i Skolen, da han kom. Før hans Tid var der saa stille i Skolen, at man kunde høre, om en Knappenaal faldt paa Jorden, nu fik vi Lov at røre os. Skjoldborg var ogsaa med os paa Legepladsen, og naar vi i en lang Række sprang Buk over hverandre gennem Kollerup By. Ind i Skolen kom somme Tider nogle voksne, som Skjoldborg kom meget sammen med, de rystede paa Hovedet, naar de saa vore glade Ansigter, saadan var de ikke vant til, at Skolebørn skulde se ud: de skulde da have nogle Klø, de Unger! - Nej, det var da rigtignok Synd, sagde Skjoldborg. - Jeg har kun set ham vred een Gang, det var en Dag, Lærerinden, Skjoldborgs Hustru, Dorthea, skulde holde Skole for os Dreng, og hun maatte gaa grædende ud af Skolen; da fik de skyldige en haard Straf".

Mens Skjoldborg var Lærer ved Klim Strand, samlede han somme Tider Blomster helt oppe ved Klim Kobakke for at have nogle i Skolen, det var den Gang ikke en almindelig Beskæftigelse for en Lærer.

Som Lærer har Skjoldborg været indstillet paa en lignende Maade som den frie Skoles Lærere. Engang, han var i Han Herred for at tale om "Arbejds Personlighedsværdi", fortalte han i Hjemmet, hvor han skulde bo om Natten, nogle Træk om sin Lærervirksomhed: "Vi havde det meget frit. Gennem det nye Testaments Fortællinger søgte jeg at gøre Jesus levende for Børnene. Men vi brugte ingen Udenadslæsning af Salmer og Skriftsteder. Det var jo en Forbrydelse mod Autoriteterne. Og Forældrene forstod det ikke, for det Mas var man jo vant til at have. Saa kaldte jeg dem sammen til et Møde i Skolen, at vi kunde tale om det. De blev imidlertid væk. Da jeg spurgte nogle af dem, hvorfor de ikke kom, svarede de, at de havde talt med en Mand omme i Byen, han havde beroligende sagt til dem: "Lad I bare Skjoldborg selv om den Ting, han er meget, meget klogere paa det, end I er".

Vi havde ikke planlagte Fysiktimer. Men en Dag havde jeg fortalt Børnene om Dampmaskinen og Lokomotivet. Jeg spurgte saa Børnene, om de kunde sige mig, hvorfor Lokomotivet saadan pustede. En Tid svarede ingen; men endelig sagde en Dreng:

"Jow, for det den er saa forrend". Saa lo vi og fik frisk Humør til at gaa videre.

Engang holdt Biskop Schousboe fra Aalborg Visitats i min Skole. Biskoppen var en meget før Mand. Jeg husker, at en af de smaa Skolepiger blev saa optaget af ham og sad stadig og stirrede paa ham; hun fulgte slet ikke med i det, vi talte om. Jeg saa det nok, men lod hende sidde. Hun var optaget af noget, og saa arbejder Hjernen, og Barnet udvikles. Bagefter spurgte jeg hende, hvorfor hun havde været saa optaget af Biskoppen. "Jow", sagde den lille Pige, "a kom til at tænke paa, om den tykke Mand derhenne, om han nu ogsaa haar nogle bette Børn hjemme". Den Tanke havde helt optaget hende.

Jeg gik meget ved Børnene ude paa Legepladsen, jeg havde deres Fortrolighed. De talte med mig som med en Kammerat. Nu var der blandt Børnene en Dreng, som ellers var en meget god Dreng; men han vilde gerne prale. Jeg vilde godt hjælpe ham af med denne Fejl, for det er en slem Ting at komme ud i Livet med, og han havde hverken Far eller Mor til at rette paa sig. En Dag sagde han meget selvsikker: "A kan godt staa paa mi Hued oppe paa Huset!" – "Det kommer du sandelig til at vise os", sagde jeg. Vi fik fat i en Stige, og jeg kommanderede ham op paa Huset. Jeg var slet ikke saa dristig ved det; men det var et bette lavt Skolehus, og jeg stod nedenfor, parat til at gribe Drengen, om han skulde dejse ned; mest angst var jeg for, at han skulde stejle til den anden Side; men jeg haabede saa paa, at jeg skulde vinde derom, inden han trimlede til Jorden. Men Spændingen udløstes snart, for Drengen bad ret hurtigt om Lov til at komme ned igen. Den Tur havde en særdeles god Virkning paa ham".

Skjoldborg troede paa det godes Sejr.

Læser man Skjoldborgs Værker, møder man saa stærkt Indtrykket af Godhed, det gælder ikke mindst, hvis man læser hans Erindringer, der har den meget jævne Titel

"Min Mindebog"; derudfra lyser den Hjertelighed og den Ejegodhed, der var saa dybt rodfæstet hos Skjoldborg.

Og utallige er de Mennesker, han har taget sig af; ingen, der virkelig trængte, gik uhjulpne fra ham. Det rygtedes, at Skjoldborg var saaledes, og ikke mindst, mens han og Fru Louise Skjoldborg boede paa Dynæs, tyede mange - af baade den ene og den anden Slags - til det gæstfrie Hjem.

En Læge skrev engang til Skjoldborg og Frue, at han havde hørt, de var gæstfrie og hjælpsomme Mennesker, og han ønskede, at de vilde tage sig af en Mand, der var blevet opereret i Hovedet og trængte til et godt Hvilested, til Ro og Venlighed. Han var der i lang Tid og kom sig. Siden fik han en meget betroet Stilling.

En nervesvag Kvinde, der var helt ude af sig selv, saa hun søgte at gøre Ulykker, opholdt sig i Skjoldborgs Hjem i flere Maaneder, og her blev hun passet paa og paa det kærligste hjulpet til Rette.

To farende Svende kom ved Juletid, da Skjoldborg og Hustru var i Amerika; de var forfulgte og havde ikke noget Tilholdssted; derfor blev der sendt Bud til Skjoldborg, om de maatte være der. Svaret lød: "Lad dem blive! Og vær god mod dem!" Den ene af de to blev siden kendt som Forfatter.

Henne i en Stationsby havde en forhenværende Lærer en Restauration, hvor de unge kunde samles til Dans og Fornøjelse. Men til Tider gik det ret vildt til. Johan Skjoldborg, der gerne vilde danse, var af og til med. Og Værten havde lagt Mærke til, at naar Skjoldborg og Frue var til Stede, gik alt mere pænt og fornøjeligt til. Han bad da Skjoldborg om at være med flere Gange. Og saaledes blev Sammenkomsterne og Festerne forædlede; for det havde sin gode Virkning paa Deltageme, naar Skjoldborg i al Stilhed kom med smaa Bemærkninger som: "Pas nu paa! Vi maa se at være fine Mennesker!" Eller: "Hør! Lad os nu vise, at det er Mennesker, der er samlede, saa det ikke ender i noget lavt!" Men Værten selv kunde ikke holde sig og gik tit omkring i omtaaget Tilstand. Det var til stor Sorg for hans tre Sønner, der var fremadstræbende og dygtige Mennesker. Johan Skjoldborg fik Lykke til at hjælpe dem alle. Han gik til Faderen og sagde: "Det er Synd, at dine gode Børn skal se dig saaledes. Du skal holde op med din Beværtning og blive Lærer igen". Han indvendte, at ingen vilde have ham. "Jo", sagde Skjoldborg, "vil du give mig Haanden paa, at du vil holde op med at drikke, skal jeg anbefale dig". Han holdt op med at drikke, fik en Plads som Lærer og blev saaledes lykkelig i sin Gerning. Ikke mindst Børnene glædede sig meget over den skete Forandring.

Da Skjoldborg vilde skrive "Gyldholm", tog han Plads paa Herregaarden "Aakjær" for at studere Forholdene dér. Han blev imidlertid syg og tog Ophold i Beder, hvor han gjorde flere Besøg paa Herregaarden "Vilhelsborg" for ogsaa at se, hvordan Forholdene var dér. I Beder havde Skjoldborg megen Glæde af at komme sammen med den dygtige og ihærdige Havebrugskonsulent P. Henriksen, der ligesom han selv var udgaaet fra et Smaakaarshjem.

Ogsaa i Beder fik Skjoldborg Besøg af flere farende Svende. En Dag ved Middagstid kom en og vilde sælge en Propfanger; men de var rustne, og Fru Skjoldborg vilde ingen købe. Derimod fik han tilbudt at faa Middagsmad. Ved den venlige Behandling kom Svenden i godt Humør og blev meget meddelsom: "Jeg kender godt Dem,

Skjoldborg. Jeg er fra Hannæs, og jeg er ”Børste””. Og Skjoldborg fik en lang og interessant Forklaring paa, hvordan man kaldte en bestemt Slags Arbejdere ved Jernbanen for ”Børster”. Da Svenden havde daarlige Sko paa Fødderne og gennemvaadt Tøj paa Kroppen, blev han meget taknemlig for at faa tilbudt at faa et Sæt nyt Tøj af Skjoldborgs og Undertøj og Sko. ”Men”, sagde han, da han fik anvist en Stue til Omlædning, ”der er ”Bassier” i Tøjet”. Han var meget ked af det; men han maatte meddele, hvor galt det var gaaet ham ved Ophold paa Svendehjem. Men Fru Skjoldborg bad ham lægge Tøjet paa nogle Aviser paa Gulvet og saa bære det ud. Hun kogte det saa siden i Vand, tilsat Salmiakspiritus, saa dræbtes de smaa Udyr, og Tøjet blev gjort pænt i Stand, saa kunde det bruges til at glæde den næste farende Svend. Hos Skjoldborgs kunde de glædes over at se Manden, da han forlod dem. Han gik og listede som en Kat uden om alt Snavset for at være god mod sin nye Dragt, og snart fik de en lille glædelig Overraskelse. Han var gaaet ind i en Købmandsforretning og havde købt Sandpapir til at pudse en Propfanger med, saa den blev blank og pæn. Saa sendte han den med en Pakke fra Købmanden op til Fru Skjoldborg den skulde hun have som Foræring.

Samme Svend havde imidlertid daarlige øjne, og Skjoldborg anbefalede ham at søge en Øjenlæge i Aarhus. Han mistede dog Synet paa det ene Øje, og han fik Paalæg om at lade være at drikke Spiritus, hvis han vilde redde det andet Øje. Men Brændevinen kunde han ikke modstaa. Da han saa blev blind, gik han rundt med et Spilleapparat for at tjene en Skilling. Ogsaaovre i Ringsted, hvor Skjoldborg en Tid var Ungdomslærer paa ”Kærehave”, dukkede han frem. Dér havde han Følgeskab med en Pige, der havde et Barn. De var sammen og hjalp hinanden. Han syntes, det var saa morsomt, at den lille kaldte ham Far. Hun hjalp ham at faa Mad og holde Styr paa de indsamlede Penge.

Da Skjoldborg siden fik Hjem i Løgstør, kom ogsaa Spillemanden dér for at lade sine Toner høre. Han havde dengang en ældre Kvinde med, der tog alt for meget til sig af de vaade Varer. ”Det er da ikke noget Selskab for dig!” sagde Skjoldborg til ham. Nej, det var det heller ikke, svarede han. Hun kunde være god imellem, men i Dag var hun sandelig blevet for fuld. Siden blev Spillemanden gift med Pigen, der havde Barnet. Skjoldborg og Frue var inviteret til Brylluppet, men fik ikke Lejlighed til at være med.

Da Skjoldborg havde en af sine ”store Fødsels dage”, fik han Telegram fra mange. Pudsigt nok blev der da i Hjemmet samtidig indleveret to Telegrammer, det ene fra Statsministeren og det andet fra den omvandrende Spillemand.

En af de omvandrende, der besøgte Skjoldborg, fik foræret et nyt Slips; men da han vilde have det paa, kunde han ikke ret faa det til at sidde. Fru Louise Skjoldborg hjalp ham saa til Rette. Da sagde han: ”Det er næsten, som om det var min Mor!” Maaske havde han et eller andet Sted en Mor, og han mente vel, at han skulde se at faa Arbejde og faa tjent saa meget, at han kunde komme som en stabil Karl hen at besøge hende.

Saadanne Besøg kunde sikkert give Skjoldborg Ideen til en Fortælling som ”En Historie om en Børste” eller ”En Pilgrimsgang”. Han troede paa det godes Sejr i de omflakkende Mennesker. Utallige Gange var han til Hjælp

og Trøst for dem. Men det var noget, der skete i det skjulte.

Fra Digterboligen i Løgstør. - Med Udsigt til Hannæsland.

Der kunde være noget særlig fint over Skjoldborg, naar han ved Møder i Han Herred fik Lov til at tale Nordjysk til en Forsamling, der helt ud forstod Sproget. Sidste Gang, han talte i Han Herred, læste han sin Historie ”Limfjords-Krejleren og Furbo-Pigen” og sluttede med at sige: ”Man har bebrejdet mig, at jeg ikke lod de to Mennesker faa hinanden. Men jeg vil gerne minde om, at en jævn Bondemand en Gang sagde: ”Nej, de skal netop ikke have hinanden, for saa gaar Karakteren af Historien.”

Man kunde nok i Han Herred have en vis Respekt for Digteren. Der fortælles, at i den Tid, Skjoldborg kom meget til Frimenigheden i Klim, kunde man spøgende sige om noget, der helst skulde skjules: ”Ti endelig stille med det! Skjoldborg staar lige herved, han kan træffe at lave en hel Historie om det !“

Det var i Hannæsbyen ved den friske Fjord, Skjoldborg havde Rod, og derfra hentede han Stof til sin bedste Digtning.

Da han i sine sidste Aar havde sit Hjem paa Bakken i Løgstør, havde han ved Siden af Boligen en Forhøjning, hvorpaa han tit sad. Herfra kunde han i Kikkerten trække adskilligt kært fra Fødebyen nær hen til sig, og saa fødtes maaske de Tanker, som han har givet Udtryk for i et Digt til en god Ven:

En stenet Strand med Buske af Tidsel hist og her,
et lejret Lag af Skaller, bleget i Vind og Vejr,
den bugter sig, den hviler i Sol og Sommerblund,
og saadan har den hvilet fra Ur-Tidens Stund.

Før Rylens Klagetone pylred i Øst og Vest,
før Ternens hvide Vinge blinkede i Sol og i Blæst,
før Manden hilste Kvinden i dybest Ensomhed,
I steg og sank, i Bølger, ved Øsløvs lave Bred.

I vugger, og I ruller med Vandmænd, Tang og Vrag,
I spejler Himlens Farver, er Jordens Aandedrag.
Der bor en Sjæl i Dybet som i en Kvindes Bryst,
og levende den bølgere imod vor lyse Kyst.

Og højt dens Toner stiger fra Dybet til mig op,
ja, hele Fjorden synger fra hver en Bølgetop.
Forundret stod jeg stille paa det ensomme Næs
med mine nøgne Fødder i det spæde, svalde Græs.

Her vaagned jeg til Verden ved dig, min Barndoms Fjord,
der har en sjælden Blaanen som intet Vand paa Jord.
Her blundede mine Drømme, naar jeg sad ved Strandens Brink,
som Maagen, naar den vugges i Aftensolens Blink.

Her vogtede jeg Kvæget, her fandt jeg Vibæg,
her flettede jeg en Sivhat af Salkær-Sigens Flæg.
Vi legede her, vi Drengene, paa Lykkens skønne Strand,
lod gennem Haanden rinde det stride Flyvesand.

Saa drog jeg ud paa Langfærd. Farvel, i Bølger smaa!
Men ak, hvad er et Hjerte, der daglig længes maa!
Nu staar jeg her igen med min slidte Vandringsstav
og takker dig saa ydmygt for alt, hvad du mig gav.

Her saa jeg Verden mørknes for allerførste Gang,
naar Truselskyen mørk over sorte Bølger hang.
Og naar det mørkner sidste Gang, det lysner i mit Sind,
fordi jeg skal faa Lov - ved dig at slumre ind.

*

Johan Skjoldborgs Hus i Løgstør staar endnu som et smukt Minde om Husmændenes Digter og om den Digter, der evnede at skrive saaledes, at han gennem sine Bøger fik mange i Tale.

Fru Louise Skjoldborg døde i Januar 1942. I Fru Skjoldborgs Stue staar det Bord, hvorved saa godt som alle Skjoldborgs Bøger er skrevet. Udarbejdelsen tog tit lang Tid. Skjoldborg var ikke alene en stor Kunstner, men ogsaa en ihærdig Arbejder, Stoffet blev gennemgaaet omhyggeligt, saa Sproget kunde blive smukt.

I Stuerne er der flere stilfulde Møbler og prægtige Malerier. Man lægger Mærke til et Klaver, bygget og malet i Stil med det øvrige Bohave, helt forskelligt fra almindelige Klaverer. Skjoldborg sagde engang: "Det maatte ha' en Omgang Maling, ellers kunde det ikke gaa at have det blandt alt det andet". Blandt Malerierne, der er Gaver fra Kunstnere og Venner, findes Niels Bjerres Billede af Løgstør og Fjorden, et Billede af en enøjet Spaakvinde og et Billede af en Særling fra Thy, der laa i Sengen i syv Aar. Endvidere er der et Billede af Engen i Øsløs, hvor Skjoldborg som Dreng vogtede Kreaturer, og et Maleri viser Skjoldborg i et dansk Landskab og fremstiller ham som Husmændenes Digter.

Paa Væggen nær ved Vinduerne ud mod Fjorden hænger der forstørrede Fotografier af Slægten hjemme fra Hannæs, et særlig godt Billede er der af Digterens Far og Mor. I det Hjørne af Stuen holdt Skjoldborg meget af at sidde og se ud mod Barndommens Strand, det kære Hannæs Land.

I en Stue staar der et Birketræs-Skatol, der har sin egen smukke Historie. Skjoldborg ønskede at faa et Birketræs-Skatol af en særlig Form. Og da han i København blev gjort opmærksom paa, at en Møbelhandler havde nogle særlig smukke og virkelig fint dannede Møbler, gik han derhen for om muligt at faa det ønskede Skatol Da Møbelhandleren og Snedkermesteren saa Skjoldborg, betroede han ham, at han kunde takke Digteren for, at han havde sin store og solide Forretning. "Jo", sagde han, "hvis ikke De havde været til, da havde min Forretning ikke eksisteret. Jeg er fra Jylland, og en Tid af mit Liv drev jeg Tiden hen uden at have Lyst og Energi til noget som helst. Men saa hørte jeg i Forsamlingshuset Dem tale om "Arbejdets Personligheds værdi", og det bragte mig til at faa Mod paa Livet og Glæde ved Arbejdet. Som en lille Tak for, hvad De har været for mig, vil jeg gerne lave Dem et Birketræs-Skatol, saaledes som De ønsker det. Naar De vil betale Træet, skal jeg udføre Arbejdet uden Vederlag".

*

Naar Skjoldborg tog imod . . .

Paa en fast Hjørnebænk i sit Hjem lod Skjoldborg male Ordene fra Husmandssangen:

"Kom, hvil dig, og vær du min hædre de Gæst!
Min Dug jeg - den bedste - dig breder".

Og mange havde Glæde af Besøg i Hjemmet. Skjoldborg fik tit Besøg af Digtervenner som Johannes Buchholtz, Thøger Larsen, Andersen Nexø og Jeppe

Aakjær. Under et Besøg sagde Aakjær til Skjoldborg: "Jeg forstaar ikke, du kan have din Kone til at sidde hos dig, mens du skriver. Naar jeg skriver, maa jeg være ene". "Jo", sagde Skjoldborg, "det er da saa rosomt, naar hun er til Stede!" – "Nej", indvendte Aakjær, "jeg vilde meget hellere have en Kat ved min Side; for den kan da være stille!"

Til Tider var det godt for Skjoldborg at have det, han skrev om, paa Afstand. Saaledes skrev han en Del af "Minde-Bogen" i Holbæk og i Sverige, og Sangen om "Min Hakke, min Skovl og min Spade" er skrevet i København.

Naar Skjoldborg var i Hovedstaden og boede i Pile-Allé, søgte mange helt ukendte Mennesker til ham. Han fik Besøg af Skræddere og Skomagere, af Forbrydere og Indbrudstyve, Folk, der havde gjort sig fortjent til Straf, men var sluppet udenom. Nu var det blevet dem for svært at bære; de maatte betro sig til et Menneske for at faa Hjælp, og saa benyttede de Skjoldborg som Skriftefader eller som en Slags Præst. Saa mange søgte til ham, at Skjoldborg ligesom en Læge maatte have Venteværelse og lade dem komme ind efterhaanden.

En var ved Læsning af Bøger kommet ind i, hvorledes man kunde lave Indbrud, uden at det var let at opdage. Det var ikke for selve Udbyttets Skyld. Han nød dette at kunne bryde ind og tage noget hos Folk, uden at de mærkede det. Nu vilde han have Skjoldborg til at hjælpe sig ud af det igen.

"Ja", sagde Skjoldborg, "De skal ind i et Arbejde, som interesserer Dem, og som De kan gaa op i med Liv og Sjæl, saa De derved oplever noget af den samme Spænding, De er inde i nu". Ved Skjoldborgs Hjælp kom Manden i Gang med hæderligt Arbejde, og hans Livsbane blev helt forandret.

En af de besøgende, der led under en eller anden Last, var dybt ulykkelig, fordi han troede, den var arvelig, og den Tanke havde næsten helt nedbrudt ham; kan kunde ikke faa Fred i sit Sind.

Skjoldborg forklarede Manden, at naar Lasten var blevet saa meget udviklet hos ham, saa var det ikke specielt, fordi den var arvelig, men fordi han havde levet under saa vanskelige og meget tarvelige Kaar. Denne Samtale, der fandt Sted ved Juletid, gjorde, at Manden gik fra Skjoldborg med Glæde, med lyst Syn og Mod til at leve.

Man kunde sent blive færdig med at nævne alle dem, Skjoldborg saaledes har reddet fra at gaa under. Ikke saa sært, at en af de hjulpne sagde til Digteren: "Staten burde betale Dem 10,000 Kr. om Aaret, fordi De sidder og taler med os!"

Hvad Skjoldborg saaledes i det skjulte fik Lykke til at være for andre, var noget af hans eget Livs Resultat. I sin Digting, hvor han fik mange i Tale, viste han tit det fine og ædle, der kunde ligge gemt hos dem, der i det ydre kunde synes at være haarde og utiltalende Mennesker.

Richardt Gandrup, der lige fra sin Barndomstid i Fjerritslev har kendt Skjoldborg, siger om ham: "Han var et fromt Menneske". Han foretog sig ikke noget af større Vigtighed, uden han ganske stille for sig selv sagde: "I Guds Navn!"

I "Præsten i Løgum" og i "Nye Mænd" har Skjoldborg givet digterisk Udtryk for sit religiøse Liv. Han havde det ellers saaledes, at naar der blev lukket op for en

Radioprædiken, kunde han tiest sige: ”Luk! Luk! Det er det samme Lirum Larum! Der er ikke noget personligt ved Forkyndelsen”.

Den stille, alvorlige Mand, Frimenighedspræst S. Anker-Møller, Klim, og Pastor Frandsen, Tranum, satte

Skjoldborg overordentlig stor Pris paa. Men ellers havde meget faa Præsters Forkyndelse noget at bringe ham. Det religiøse var for ham en stadig Stræben efter det gode, en stadig Sindets Fornyelse, saa Forholdet til Gud kunde blive renere og altid mere og mere inderligt.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1942, side 160-184)